

Kiedy się wypełniły dni... W 70. rocznicę Kampanii polskiej 1939 roku, pod red. M. Hubki i T. Łuczковского, Opoczno 2009, ss. 92 + ilustracje i mapa

W dniu 31 sierpnia 2009 roku, w Opocznie miały miejsce uroczyste obchody 70-tej rocznicy wybuchu II wojny światowej. Organizatorami uroczystości były: Urząd Miejski w Opocznie, Starostwo Powiatowe w Opocznie, Muzeum Regionalne w Opocznie oraz Biuro Posła na Sejm RP Roberta Telusa. W ramach obchodów miała miejsce promocja publikacji *Kiedy się wypełniły dni... W 70. rocznicę Kampanii Polskiej 1939 roku*, pod redakcją Macieja Hubki i Tomasza Łuczковского.

Publikacja składa się z sześciu artykułów, które poprzedzono słowem wstępnym Burmistrza Miasta Opoczna Jana Wieruszewskiego oraz informacją Komitetu Redakcyjnego. Przytoczone poniżej tematy opublikowano na 92 stronach, które wzbogacił przedruk mapy wojсковej z 1937 r. terenów objętych poruszaną problematyką. Publikacja została sfinansowana przez Urząd Miasta w Opocznie. Recenzentami publikacji są: prof. UJK dr hab. Zygmunt Matuszak oraz dr Janusz Budziński.

Pierwszy artykuł pt. *Obrona Cywilna Piotrkowa Trybunalskiego w przededniu wybuchu kampanii polskiej 1939 roku* napisany został przez Łukasza Politańskiego (Muzeum Regionalne w Bełchatowie). Autor oparł go o materiały źródłowe zgromadzone w Archiwum Państwowym w Piotrkowie Trybunalskim oraz literaturę, których wykaz umieszczono na końcu publikacji. Autor zaprezentował ogólną charakterystykę Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej oraz zasady jej funkcjonowania. W oparciu o źródła archiwalne opisał współdziałanie władz miejskich z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych oraz z Dowództwem Okręgu Korpusu nr IV, w obrębie którego funkcjonował garnizon piotrkowski. Treść wzbogacono o materiał zamieszczony w formie tabelarycznej dotyczący lokalizacji punktów OPL w Piotrkowie oraz wykaz komendantów. Na końcu tekstu autor zamieścił przedruk planu miasta Piotrkowa z naniesionymi punktami OPL.

Drugim artykułem są *Działania Armii „Prusy” w rejonie Piotrków Trybunalski – Opoczno we wrześniu 1939 r.* Jego autorem jest Zygmunt Matuszak (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, Filia w Piotrkowie Trybunalskim). Autor przedstawił działania bojowe, jakie miały miejsce w dniach 5-9 września 1939 r. na obszarze pomiędzy Piotrkowem a Opoczniem, w których udział brało północne zgrupowanie Armii „Prusy” pod dowództwem gen. dyw. Stefana Dąb-Biernackiego. W artykule opisano zajścia, jakie miały miejsce w czasie tych pamiętnych dni, ze wskazaniem na najważniejsze elementy zorganizowanej akcji. Omówione zostały zadania, plany strategiczne, poszczególne etapy obrony, a także wskazano szczegółowo kierunki działań wojsk niemieckich. Treść wzbogacono materiałem ikonograficznym oraz wybraną bibliografią.

Marek Dutkiewicz (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach, Filia w Piotrkowie Trybunalskim) zaprezentował temat *Służba zdrowia północnego zgrupowania Armii „Prusy” w początkowej fazie walk we wrześniu 1939 roku*. Artykuł ten stanowi niejako uzupełnienie tematu poruszonego w poprzednim materiale przez Z. Matuszaka o kwestie związane z funkcjonowaniem służby zdrowia. Autor scharakteryzował stan służby zdrowia Wojska Polskiego w okresie od 1934 do 1939 roku. Wskazał na stan liczebny korpusu oficerów służby zdrowia, oficerów rezerwy, jak również oficerów pospolitego ruszenia. Zaprezentował plan „W” realizowany w 1939 r. przez służbę zdrowia WP, dokonał analizy struktury pododdziałów na różnych szczeblach. Kolejnym poruszonym aspektem była forma mobilizacji służb medycznych w odniesieniu do Armii „Prusy”. Jak sam Autor wskazał artykuł ten stanowi przyczynek do oceny działań służby zdrowia podczas kampanii wrześniowej.

Kolejny zamieszczony w wydawnictwie artykuł nosi tytuł *Partyzantka powrześniowa oraz początki konspiracji polskiej na ziemi opoczyńskiej*. Współautorami tekstu są Maciej Hubka i Jarosław Kowalewicz. W artykule przytoczono przykłady najważniejszych działań na terenie ziemi opoczyńskiej nieformalnych grup bojowych. Sporo miejsca autorzy poświęcili grupie mjr. Henryka Dobrzańskiego ps. „Hubal” – jednego z najbardziej znanych i opisywanych dowódców ugrupowań partyzanckich. Poruszono również wątek związany z „konspiracją cywilną”, czyli z tajnym nauczaniem zorganizowanym na terenie Opoczna.

Lidia Świątek (Muzeum Regionalne w Opocznie) w tekście *Opoczno i okolice w pierwszych miesiącach II wojny światowej* przedstawiła stan przygotowania mieszkańców do zbliżającej się wojny oraz ich działania zmierzające do odparcia najeźdźców. Autorka wspomniała o dotkliwych bombardowaniach i związanych z tym ewakuacjach, a także opisała wkroczenie w dniu 7 września do Opoczna pierwszych oddziałów niemieckich i ich dyslokację na terenie miasta. W dalszej części przedstawiła zmiany, jakie wprowadził okupant na omawianym terytorium (np. zmiany administracyjne, uregulowania dotyczące życia codziennego miejscowej ludności), wspomniała również o represjach, jakie dotknęły mieszkańców Opoczna i okolic.

Publikację zamyka tekst Tomasza Matuszaka (Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim) pt.: *Źródła dotyczące Kampanii Wrześniowej 1939 r. w zasobie Centralnego Archiwum Wojskowego im. mjr. Bolesława Waligóry*. Autor przedstawił we wstępie zadania, jakie były realizowane przez wojskową służbę archiwalną w okresie II RP. Opisał działania podjęte w celu zabezpieczenia zasobu archiwalnego podczas działań wojennych, wywóz archiwaliów oraz straty poniesione podczas ich ewakuacji. Okres powojenny skoncentrowany był na zabezpieczeniu często rozproszonych archiwaliów, na zbieraniu relacji oraz pozyskiwaniu materiałów, które zostały ukryte podczas działań wojennych. Jeżeli chodzi o archiwalia dotyczące obrony Warszawy, Autor wskazał na 13 zespołów, co daje łączną liczbę 2772 jednostek archiwalnych zgromadzonych w CAW w Warszawie. Odrębną grupę dokumentów stanowią *Materiały z Kampanii Wrześniowej* uszeregowane w 20 odrębnych zespołach o łącznej ilości 385 jednostek archiwalnych z lat 1939-1949 [1961]. Ponadto Autor wskazuje w swojej publikacji, że uzupełnieniem materiałów archiwalnych wytworzonych przez WP a zgromadzonych w CAW są akta niemieckie i sowieckie. Artykuł wzbogacono o zestawienie tabelaryczne archiwaliów zgromadzonych w CAW, materiał ikonograficzny oraz wybór bibliografii.

Podsumowując można stwierdzić, że tak różnorodna w swej treści publikacja stanowi interesujący materiał nie tylko dla historyków-regionalistów, ale również dla mieszkańców Opoczna i powiatu opoczyńskiego. Zarówno Autorzy poszczególnych tekstów, jak i redaktorzy podjęli się trudnego zadania, a mianowicie przybliżenia w dostępny sposób trudnych w treści zagadnień. Wiele z zawartych w publikacji informacji stanowić może przyczynek do podjęcia dalszych, szeroko zakrojonych badań z tematyki regionalnej.

Piotr Głowacki
(Piotrków Trybunalski)